

3.2.2. Plūdu cēloņi Lielupes baseinā

Lielupes baseinā plūdu draudi pastāv praktiski tikai Latvijas teritorijā. Lietuvas teritorijā baseina upju baseini vēl ir relatīvi nelieli un reljefs izteiktāks nekā Lielupes lejtecē no Bauskas līdz ietekai Rīgas jūras līcī, tāpēc plūdu problēmas tur ir minimālas. Sava loma plūdu draudiem (īpaši Jelgavas apkārtnē) ir upju hidrogrāfiskā tīkla īpatnībai – Lielupes baseina upes veido tādu kā vēdekļa formu un šī vēdekļa „rokturis” sākas pie Jelgavas, kur īsā posmā Lielupē ietek vairākas lielas pietekas, pie tam to pavasara palu maksimumu fāzes praktiski sakrīt, jo to sateces baseini ir samērā līdzīgi gan pēc ģeometriskajiem izmēriem un formas, gan klimatiskajiem un reljefa apstākļiem.

Kopumā plūdus izraisošie cēloņi Lielupes baseinā, tā pat kā Latvijā kopumā, ir šādi:

- Pavasara pali jeb sniega kušanas ūdeņi
- Ledus sastrēgumi pavasara ledus iešanas periodā
- Vasaras – rudens plūdi jeb lietūs nokrišņu ūdeņi
- Cilvēku saimnieciskās darbības rezultātā izraisītie plūdi (hidrotehnisko būvju avārijas)
- Jūras uzplūdi

Lielupes baseinā ir arī šādi plūdus veicinošie faktori:

- Lielupes baseina ģeogrāfiskais novietojums
- Baseina reljefs - līdzens reljefs baseina lejasgalā
- Upju hidrogrāfiskā tīkla īpatnības
- Augsta upju baseinu kanalizācijas pakāpe

Lielupes baseinā ir vērojami krasi atšķirīgi maksimālās noteces veidošanās apstākļi upes kreisā un labā krasta pietekās. Kreisā krasta pietekās (Īslīce, Svitene, Sesava, Vircava, Platone) pat neskatoties uz relatīvi līdzenu reljefu, bet atklātās teritorijas un smago augšņu dēļ vērojami strauji vasaras – rudens plūdi, un jo īpaši strauji pavasara pali. Turpretī, labā krasta pietekās (Iecava, Misa) pali ir izlīdzināti un laikā izstiepti. Lielupē lielākā ūdens līmeņu svārstību amplitūda ir vērojama pie Staļģenes (apmēram 90 km no ietekas jūrā), sasniedzot pat 6 m. Augštecē un uz leju no Staļģenes ūdens līmeņa svārstību amplitūda samazinās. Mazūdens laikā līdz pat upes 90 km no jūras samanāma jūras ūdens līmeņa svārstību ietekme.

Pēdējos gados parādās tendence pieaugt vasaras – rudens plūdu draudiem. Piemēram, 2001.g. 25. - 27. jūnijā stipru lietusežu rezultātā tika appludinātas plašas teritorijas ar laukiem un mājām Svētes upes baseinā (ūdens līmenis Svētē maksimāli paaugstinājās par 3 m). Tā vispār ir raksturīga tendence upēm, kuru tecēšanas virziens ir vērsts no Dienvidiem uz Ziemeļiem. Vasaras – rudens plūdu sekas padara nopietnākas tas, ka upju un grāvju gultnes ir aizaugušas, līdz ar to ievērojami samazināta to caurlaides spēja un plūdu līmeņi ir augstāki nekā, ja šīs gultnes tiktu regulāri koptas.